

Gårdarna kan spela roll som förebyggare

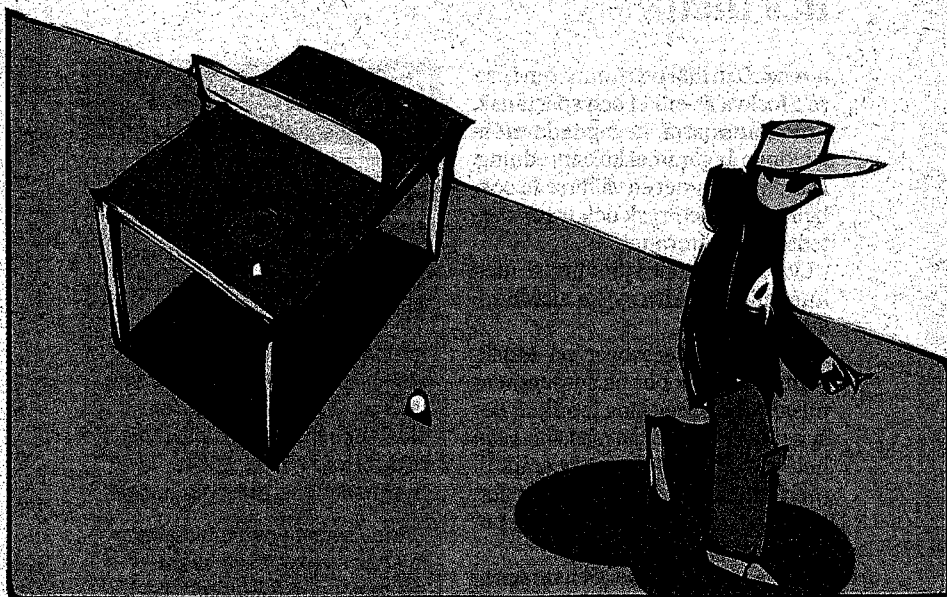
UNGDOMSGÅRDAR I Hbl (28.9) skriver Anna Back om ungdomsgården Sandels och slutar med frågan: "Varför är det så viktigt att de unga besöker ungdomsgårdarna?" Det är en så kallad bra fråga, som sällan får något djupare svar. Skälet är brist på politisk analys av verksamhetens mål och medel och i många fall även brist på professionalitet hos personalen.

Jag har forskat en del kring gårdsverksamheten i olika länder. I Sverige startades de kring 1940 av barnavårdsnämnder. I Stockholm var målgruppen tydlig. Gårdarna skulle hjälpa nämnden att få "inflytande" över de 14-16-åringar som vållade "bekymmer". Ett socialpreventivt mål anlades. Så gjordes också i Finland under 1940-talet. "Problemungdomar" är i land efter land motorn bakom det kommunala ungdomsarbetet.

Under 1970-talet byttes i Sverige det socialpreventiva synsättet mot ett främjandeperspektiv. Gårdarna döptes om till fritidsgårdar och ungdomsledarna blev fritidsledare. Alla - även vuxna - skulle använda gårdarna. Den idén blev snart ett fiasko, men begreppen lever kvar och förvirrar diskussionen.

Vårre blev det på 1990-talet när Ungdomsstyrelsen hävdade att även gårdsverksamheten skulle både främja och förebygga. Begreppet "ungdomar i riskzonen" skulle tolkas brett. I stort sett alla ungdomar kunde hämnas på sned.

Alla höll inte med. Skillnaden är stor mellan att förebygga och främja. Målgrupperna och verksamheterna skiljer sig, liksom de kompetenser som behövs för de två inriktningar-

na. För högstadieungdomarna är den fria tiden en viktig socialisationsarena. Få svenska fritidsgårdar kan på ett bra sätt bidra till en allsidig utveckling av besökarna och har därför svårt att konkurrera med kulturskolor och föreningsliv i kvalitet. Det skulle förvåna mig om situationen är annorlunda i Finland. Främjandeperspektivet kan därmed utmönstras som politiskt mål för gårdarna, men inte från den allmänna ungdomspolitik.

Däremot kan gårdarna spela en betydelsefull roll som förebyggare. Många ungdomar klarar inte av musik- och kulturskolors och föreningskrav på ordning och reda. För dessa är gårdarnas "öppna verksamhet" utmärkt. Därför har kommunala ungdomsgårdar ett berättigande endast om de arbetar förebyggande bland "ungdomar i riskzonen". 1940-talets barnavårdsnämnder hade rätt.

Ungdomarna har bättre förstått detta än många poli-

tiker och ledare. I Stockholm går bara cirka 6 procent av högstadieungdomarna ofta på gård. Häromåret såg jag en uppgift från Helsingfors ungdomsverk att 50 procent av stadens ungdomar aldrig går dit. Gårdarna är alltså inte till för alla ungdomar.

Gårdsbesökarna har "särskilda behov" och det intressanta blir därför hur ledarna tillfredsställer dessa. Att få "problemungdomar" på rätt köl är ett kvalificerat jobb. Att spela biljard och bordtennis med dem räcker inte långt. Ungdomsarbete är ett socialt arbete och ingen fritidsverksamhet. Därför är det förkastligt att som i Sverige utbilda "fritidsledare" - ett slags ungdomsledare *light* - på folkhögskola, särskilt som utbildningen saknar teoretisk grund.

I Finland är situationen bättre, men yrkeshögskolornas program för medborgaraktivitet och ungdomsarbete imponerar inte. Att leda verksamheter i frivilligorganisationer,

på arbetar- eller medborgarinstitut, i grannskapscentra och i andra sociokulturella miljöer fordrar goda kunskaper i fritidsvetenskapliga teorier, det vill säga hur man ökar människors sociala kapital och kraft till social mobilisering, bygger socialt hållbara samhällen, stimulerar demokratiska människor samt animationspedagogiskt ledarskap.

Det kommunala ungdomsarbetet däremot fordrar goda kunskaper i socialpedagogik i betydelsen pedagogiserat socialt arbete. Där ingår gängbearbetning, missbruksfrågor, etniska konflikter och liknande. En sådan utbildning måste vara nära knuten till högskoleutbildningar i socialt arbete.

I Finland finns, till skillnad från i Sverige, en god grund för en professionalisering av verksamheten.

HANS-ERIK OLSON,
FILOSOFIE DOKTOR
FRITIDSVETARE
ESBO